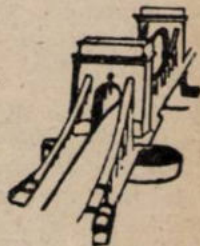

Budapesti levél

Kedves Barátom! Budapest, január hó

Az elmúlt karácsonyról a vasfüggöny mögött különbözőképpen emlékeztek meg. Nálunk december 24-ét és 31-ét közönséges munkanappá nyilvánították. A dolgozók felháborodására azonban a gyárak és üzemek vezetőit a kormány felhatalmazta, hogy a munkásokat délben haza engedhetik, ha később ledolgozzák túlórában a kiesett fél munkanapot. Romániában a karácsonyt törölték a naptárból. A sajtóban sem volt szabad megemlékezni róla. Mikor azonban észrevették, hogy a lakosság mégis megünnepli a szentestét, utólag elnevezték a decembert az „ajándékozás hónapjának”. Csehszlovákiában a régi keretekben lehetett ünnepelni, sőt a karácsonyi vásárokat hivatalosan is engedélyezték. Jugoszláviában a katolikusok december 24-én, az ortodoxok két héttel később ünnepelték. Természetesen nem hivatalosan, mert a naptárakból itt is törölték a karácsonyt, melynek új nevet adtak: „a gyermeköröm napja”.

A szilveszter nálunk talán évtizedek óta nem volt ilyen zajos, mint az idén. A főváros lakossága, mintha elfelejtette volna az elmúlt év kellemetlenségeit, az árdrágulásokat, és tüzijátékokkal énekelve várta az új esztendőt. Az utcák már délután tele voltak zajongó emberekkel, a kabarék, színházak telt házak előtt várták az éjfélt.

Tulajdonképpen nem lenne okunk vidáman ünnepelni, annyi gond elé nézünk 1977-ben. De az emberek többsége feledni akar. A szellemi embereket mindinkább foglalkoztatja a szomszéd államok „disszidenseinek” aktivitása. Legutóbbi levelemben már célzást tettem a mozgalomra, de azóta úgy kiterjedt, hogy nem csak pártkörökben veszik komolyan, hanem a nép széles tömegeiben is. A magyar szellemi elit zavarban van. Jól tudja, meg kellene szólalni, szolidárisnak kellene lenni. A cél közös. A szellemi szabadság hazánkban is éppúgy korlátozva van, mint a szomszéd államokban, ahol e korlátokat egyre bátrabban feszegetik. Azt is tudják, ha megszólalnak — mert lenne mondanivalójuk —, ezzel hátba támadják Kádárt, akivel lényegében kicsi szabadságai ellenében fegyverszünetet kötöttek. A párt is jól tudja ezt s már hetek óta körül udvarolja íróinkat és tudósainkat. Mindent megígérnek nekik, de elvárja, hogy meg ne szólaljanak. Ez végét jelentheti a kádári „csodának”.

A helsinki megállapodás így tulajdonképpen, minden negatívuma ellenére bumeráנגgá vált Moszkvának. Az orosz, lengyel, keletnémet, cseh és szlovák szellemi elit Helsinkire való hivatkozással tulajdonképpen nem cselekszik törvényellenesen. A szovjet ugyanis a megállapodásoknál a háborúban szerzett területeit akarta magának jogilag is biztosítani, de nem számított arra, hogy a cserébe kötött egyéb megállapodásokkal ilyen erőket szabadít magára. Az emberi jogok biztosításáért síkra szállók akcióikat alaposan átgondolták. Főcéljuk: mozgalmukat úgy irányítani, hogy a hatóságok ne avatkozhasanak be. A változásokat a rendszeren belül

és nem ellene követelik. Megszólalásaikkal csupán valami ellen tiltakoznak, de nem követelik annak teljes megváltoztatását. Nem ellenzéki politika a céljuk, csupán a közvéleménynek adnak hangot. Nem reformokat, vagy társadalmi változásokat kívánnak, csupán a nép emberi jogaiért szállnak síkra, amelyet papíronon hazájuk alkotmánya és Helsinki is biztosít. A prágai „CHARTA 77” háromszáz aláírója, valamint a 172 lengyel szellemi vezető megmozdulása mögött nincs kapcsolat, vagy szervezeti összefüggés. Akciójuk bármely pillanatban kiterjedhet Bulgáriára, Romániára és talán, Jugoszláviára is. Ezért veszélyesebb minden eddigi megmozdulásnál. Először történik meg a vasfüggöny mögött, hogy egy — lényegében rendszerellenes akciónál a párt ideológiája defenzívába került. Hírek szerint Moszkva egységes fellépést tervez ellenük, de még nem tudják mit és hogyan.

Ebben a hangulatban jól jött a pártnak Kádár bécsi és Lázár miniszterelnök romániai útja. Igyekeztek a lakosság előtt bizonyítani, milyen szalonképesek vagyunk a külpolitikai porondon. Bár lényegében egyikük sem ért el semmit, a találkozások semmitmondó nyilatkozatokkal végződtek, de legalább a tévének volt anyaga felértékelni a vezetőket a nép előtt.

Az áremelések az új évben tovább folytatódnak. Január 10-től kezdve a gyümölcskonzervek ára átlagosan 13 %/o-kal emelkedett. A zöldség készítmények 17 %/o-kal, a kávé pedig 30 %/o-kal lett drágább. A jelenlegi áremelés 1975 eleje óta már a hatodik. Oka abban keresendő, hogy az utóbbi évben az oroszok igen nagy mennyiségű gyümölcsöt és zöldséget szállítottak el hazánkból. Hivatalos adatok szerint 1964—70 között évente 400.000 tonna zöldséget és gyümölcsöt vittek ki keletre.

Igy nem csodálkozunk, hogy kádárék újabb 150 millió dollárnyi hitelt vettek fel Nyugaton. Ez alkalommal egy frankfurti bank volt a hitelező. Valuta problémáinkkal kapcsolatos még az az intézkedés is, hogy a Forintot — a DM-mel szemben 2.8 %/o-kal újból felértékeltek.

Bizonyára érdekel titeket, hogy a következő Anyanyelvi Konferenciát augusztusra tervezik. Ez alkalommal a nyugati népi tánc-csoportok fesztiváljára is készülnek, valamint a szokásos balatoni ifjúsági táborokra. Anyanyelvi kutatóink a ti boldogításotokon kívül nálunk is találnának elég munkát, ha akarnának. Csak egy esetet említek, amin még ma is derül a főváros lakossága. A Budapesti Köztisztasági Hivatal narancssárgára festett járműveinek hátsó falára az alábbi fényviszszaverő táblát szerelték fel: „Sikosságmentesítő szolgálat”. Többnapig töprengéseink ellenére sem jöttünk rá, vajon mitől akarja mentesíteni ez a szolgálat a sikosságot? A kérdés kapcsán végre megtaláltuk a választ: a magyar anyanyelvtől.

Egy pesti újságíró ügyessége révén került nyilvánosságra a szombathelyi Szavária cipőgyár körüli botrány. Az egyik legis-

mertebb magyarországi cipőgyárról van szó. „Megalapozatlan fejlesztés, technológiai minőségi hibák, fellazult munkafegyelem és eztkövető teljes szervezetenlenség”. A kemény ítélet nem az én véleményem, hanem a cipőgyár vezérigazgatójé. Mi okozta a közismert gyár váratlan hanyatlását? Az elmúlt évben a Szovjetunió a megrendelt félmillió pár férfi és női cipőt visszaküldte. Minőségi hibák merültek fel. Az ezt követő hivatalos minőségi ellenőrzés után hosszú ideig nem vettek át cipőt a gyártól.

Levelém írásakor bombaként hatott a hír, hogy több mint harminc író és intellektuális szolidaritást vállalt a prágai „Charta 77” aláíróival. Nyilatkozatukban kijelentették, hogy az emberi és polgárjogok megvédése közös ügye egész Kelet-Európának. Eddigi híreink szerint az aláírások kezdeményezői Hegedüs András köré csoportosult szociológusokból kerültek ki, akik már régebben harcban álltak a Kádár-féle kulturális politikával. Erről a múlt évben írtam már nektek.

Az írók közül Mészöly és Haraszti Miklós, a közgazdász Donáth Ferenc, a filozófus Márkus György és felesége, valamint az említett szociológiai kör vezetője, Heller Ágnes írták alá a memorandumot. A szellemi élet vezetői eddig még nem csatlakoztak az egész Kelet-Európára kiszélesedő mozgalomhoz, pedig Magyarországon az ő csatlakozásuk lenne a garancia, hogy a hatóságok ne tudják elnémitani a bátrabbak kezdeményezését. Az ország egész szellemi elitjét még Kádár sem tudná elnémitani. Kíváncsian várjuk a további fejleményeket.

Néhány viccel zárom soraimat:

Kohn bácsi kivándorló útlevelét kér. A belügyes tiszt kérdésére elmondja, hogy a homoszexualitás miatt akar kivándorolni.

— De Kohn bácsi! Hiszen maga nem homoszexuális — mondja a tiszt.

— Eppen ezért — feleli Kohn. Tudja százados úr, 45 után azt mondták, hogy az büncselekmény. 56 után azt mondták, hogy az betegség. Most már azt mondják, hogy „hát ilyen is van”. Nézze százados úr; én nem várom meg amíg kötelező lesz.

✱
Kórházban: Uram a gyógyulását kizárólag a hihetetlenül erős szervezetének köszönheti. Jó hogy szólt doktor úr! Már éppen hálapénzt akartam adni Magának!

✱
A főnökömet autóbaleset érte és beszállították a kórházba.

Mi van vele?
Anélkül, hogy eszméletét egy pillanatra is visszanyerte volna, bejött dolgozni.

✱
Egyik vidéki vásáron történt: Jönnek az ünnepek, nem akar venni egy fél disznót?

Mit kezdjek egy fél disznóval? — Eldől az ólban. Szeretettel ölel

Barátod

LAPZÁRTA UTÁN ÉRTESÜLTÜNK,

hogy a Budapesti levél adatain kívül a következő írók, művészek és tudósok írták alá a CHARTA 77 memorandumát:

Bencze György filozófus, Balogh Zsolt író, Csoóri Sándor költő, Dallos György író, Donáth Péter festő, **Eörsi István** író, Erdélyi Ágnes és Fehér Ferenc filozófus, Haber Judit szociológus, Jánossy Ferenc közgazdász, Kardos Julianna kémikus, Kenedi János kritikus, Kiss János és Ludassy Mária filozófus, Nádas Péter író, Papp Mária nyelvész, Petri György és Réz Pál író, Radnóti Sándor kritikus, Sós Vilmos filozófus, Szabó Miklós történész, Tordai Zádor és Vajda Mihály filozófus, Váradi Szabolcs költő és Vezér Erzsébet irodalomkritikus.